

Czeranowska, Olga

Working Paper

Raport z badania ilościowego polskich migrantów wielokrotnych

CMR Working Papers, No. 116/174

Provided in Cooperation with:

Centre of Migration Research (CMR), University of Warsaw

Suggested Citation: Czeranowska, Olga (2019) : Rapport z badania ilościowego polskich migrantów wielokrotnych, CMR Working Papers, No. 116/174, University of Warsaw, Centre of Migration Research (CMR), Warsaw

This Version is available at:

<https://hdl.handle.net/10419/213953>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Die Dokumente auf EconStor dürfen zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden.

Sie dürfen die Dokumente nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, öffentlich zugänglich machen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Sofern die Verfasser die Dokumente unter Open-Content-Lizenzen (insbesondere CC-Lizenzen) zur Verfügung gestellt haben sollten, gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der dort genannten Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

Terms of use:

Documents in EconStor may be saved and copied for your personal and scholarly purposes.

You are not to copy documents for public or commercial purposes, to exhibit the documents publicly, to make them publicly available on the internet, or to distribute or otherwise use the documents in public.

If the documents have been made available under an Open Content Licence (especially Creative Commons Licences), you may exercise further usage rights as specified in the indicated licence.

CMR Working Papers

116/174

OLGA CZERANOWSKA

RAPORT Z BADANIA ILOŚCIOWEGO POLSKICH MIGRANTÓW WIELOKROTNYCH

Czerwiec 2019

www.migracje.uw.edu.pl

Olga Czeranowska – Ośrodek Badań nad Migracjami, Uniwersytet Warszawski,
o.czeranowska@uw.edu.pl, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3516-1563>

Abstrakt:

Raport prezentuje wyniki badania ilościowego przeprowadzonego wśród migrantów wielokrotnych w ramach projektu „W poszukiwaniu teorii migracji wielokrotnych. Ilościowe i jakościowe badanie polskich migrantów po 1989 roku” (finansowanego ze środków NCN: Sonata Bis). Badanie zostało przeprowadzone w formie ankiety internetowej. W doborze próby posłużono się metodologią doboru sterowanego przez respondenta (*respondent-driven sampling*). Do badania zostały zaproszone dorosłe osoby urodzone w Polsce, które obecnie mieszkają w innym kraju oraz mają doświadczenie życia w co najmniej dwóch krajach poza Polską (łącznie z obecnym). Próba uzyskana w badaniu była znacząco sfeminizowana i przeważały w niej osoby pomiędzy 25 a 34 rokiem życia. Jej istotną cechą była również przewaga osób z wykształceniem wyższym. Prawie połowa respondentów mieszkała w więcej niż w dwóch krajach, ale osoby „hipermobilne” (5 migracji lub więcej) stanowiły tylko niewielki odsetek w próbie. Najczęściej trajektorie migracyjne rozpoczęły się od migracji do Wielkiej Brytanii, Niemiec lub USA. W momencie badania największe odsetki respondentów mieszkały w Wielkiej Brytanii, Niemczech oraz Czechach. Najczęściej wskazywanym powodem odbycia zarówno pierwszej, jak i obecnej migracji były kwestie zawodowe.

Słowa kluczowe: migracje wielokrotne, polscy migranci, dobór sterowany przez respondenta

Abstract:

This report presents the results of quantitative research that was a part of the project ‘In search of a theory of multiple migration. A quantitative and qualitative study of Polish migrants after 1989’ (NCN: Sonata Bis funding scheme). Data was gathered with a web-questionnaire, with respondent-driven sampling. Respondents were adults born in Poland who are currently living abroad and had stayed in at least two foreign countries (including the current one). Our sample is feminized, and persons between 25 and 34 are the biggest age group. Another important characteristic of the sample is the dominance of individuals with tertiary education. While half of the sample had lived in more than two foreign countries, the most mobile group (5 migrations and more) constituted only a small percentage of the sample. Three most common countries of respondents first migrations are Great Britain, Germany and USA. In the moment when they took part in the research, the biggest groups of respondents were living in Great Britain, Germany and the Czech Republic. Most frequent motivations for migration (both for first and current migration) were issues related to work.

Key words: multiple migration, Polish migrants, RDS

Podziękowania

Raport powstał w ramach realizacji projektu „W poszukiwaniu teorii migracji wielokrotnych. Ilościowe i jakościowe badanie polskich migrantów po 1989 roku” (umowa nr: 2015/18/E/HS4/00497), finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki (Sonata BIS).

Pragnę podziękować Adriannie Drozdowskiej, Agacie Górny, Marcie Kluszczyńskiej, Justynie Salamońskiej, Sabinie Toruńczyk-Ruiz, Aleksandrze Winiarskiej oraz Recenzentowi za pomocne komentarze do wcześniejszych wersji niniejszego tekstu.

Spis treści

Wstęp.....	6
1. Metodologia badania	6
2. Wyniki	8
2.1. Cechy demograficzne	8
2.2. Związki i życie rodzinne	12
2.3. Przebieg migracji.....	13
2.4. Ocena konsekwencji migracji.....	16
2.5. Plany na przyszłość	17
Podsumowanie.....	19
Bibilografia:.....	20

Wstęp

Raport powstał na podstawie badania ilościowego migrantów wielokrotnych w ramach projektu „W poszukiwaniu teorii migracji wielokrotnych. Ilościowe i jakościowe badanie polskich migrantów po 1989 roku” (finansowanie ze środków NCN: Sonata Bis). Jest to projekt mający na celu zebranie informacji o doświadczeniach polskich migrantów wielokrotnych oraz stworzenie nowych narzędzi do badania migracji.

Migranci wielokrotni to osoby, których doświadczenie mobilności obejmuje więcej niż jedną migrację i więcej niż jeden kraj docelowy. Ich historie są więc bardziej skomplikowane niż dominujący w literaturze obraz migracji będącej pojedynczym i zorientowanym długoterminowo ruchem z kraju pochodzenia do kraju docelowego (Salamońska 2017). Migranci wielokrotni różnią się od migrantów cyrkulacyjnych, którzy wprawdzie migrują więcej niż raz, jednak ich migracje nakierowane są na ten sam kraj docelowy.

W omawianym sondażu migrantów wielokrotnych zastosowano szeroką definicję operacyjną tych migrantów. Ankieta skierowana była do wszystkich pełnoletnich osób urodzonych w Polsce, które obecnie mieszkają w innym kraju i mieszkały w co najmniej dwóch różnych krajach poza Polską, po minimum trzy miesiące w każdym z nich. Ankieta była dostępna jedynie w polskiej wersji językowej.

Struktura raportu obejmuje oprócz wstępu siedem części. Rozpoczniemy od krótkiego omówienia jego metodologii. Następnie zaprezentujemy wyniki w podziale na zagadnienia tematyczne. Pierwszą kwestią będą cechy demograficzne naszej próby. Kolejna część dotyczyć będzie życia rodzinnego migrantów wielokrotnych. Następnie scharakteryzowane zostaną migracje respondentów oraz to, jak osoby, które wzięły udział w badaniu, oceniają konsekwencje tych migracji. Na koniec opisane zostaną plany respondentów na przyszłość. Przedstawione wyniki podsumujemy w zakończeniu.

1. Metodologia badania

Metodologia prezentowanego sondażu migrantów wielokrotnych oparta była na doborze sterowanym przez respondenta w wersji on-line (*web-based respondent driven sampling*). Tradycyjna procedura RDS zakłada, że osoby badane są nagradzane za udział w ankiecie, jak również za rekrutację do niej kolejnych respondentów (należących do tej samej populacji). Jest to metoda doboru próby stworzona do badania populacji ukrytych, to znaczy takich, w przypadku których nie ma operatu losowania, zaś przynależność do nich może być ukrywana przez jednostki ze względu na jej stygmatyzację lub nielegalność jej działań. Dodatkowym założeniem jest istnienie sieci łączącej członków grupy. Metodologia RDS jest oparta na podwójnym systemie nagród, które respondenci mogą otrzymać za uczestnictwo w badaniu

oraz za rekrutację kolejnych osób. Tym sposobem proces rekrutacji wykorzystuje kontrolę społeczną (Heckathorn 1997). Migranci wielokrotni nie są wprawdzie grupą stygmatyzowaną, jednak ze względu na brak operatu losowania dla tej populacji oraz fakt, że migranci ci prawdopodobnie utrzymują kontakty między sobą, RDS wydawał się być optymalną strategią doboru próby (Salamońska, Czeranowska 2018). Wersja on-line została wybrana ze względu na rozproszenie terytorialne badanej grupy oraz to, że Internet odgrywa dużą rolę w życiu migrantów (np. umożliwiając im kontakty z rodziną i znajomymi pozostałymi w Polsce lub/i mieszkającymi w innych krajach). Użycie Internetu miało zwiększyć efektywność i szybkość rekrutacji RDS.

Możliwość wypełniania ankiety on-line była dostępna pomiędzy 7 lipca a 13 grudnia 2018 roku. Każda osoba, która wypełniła kwestionariusz, dostawała nagrodę w wysokości 40 PLN. Dodatkowo, zgodnie z metodologią RDS, respondenci byli nagradzani za zapraszanie do badania swoich znajomych (20 PLN za każdą osobę, która wypełni ankietę z polecenia; każdy respondent mógł przekazać maksymalnie 3 linki).

Ponieważ niewiele osób wypełniło ankietę w sondażu RDS, zdecydowaliśmy się rozpocząć rekrutację dodatkowych ziarenek za pośrednictwem sieci znajomych badaczek, migranckich grup na Facebooku (ponad 120) oraz zidentyfikowanych wcześniej organizacji polonijnych (ponad 300). Jednocześnie zachowany został system wynagrodzeń za udział w badaniu oraz za rekrutację kolejnych osób. Ogłoszenia były publikowane od 12 października do końca badania, zaś maile do organizacji polonijnych były wysyłane pomiędzy 20 listopada a 6 grudnia 2018 roku. W rezultacie, łącznie zrekrutowanych zostało 386 ziarenek.

Kolejnym krokiem, mającym na celu zwiększenie liczby wypełnień ankiety, było skrócenie kwestionariusza. Ze względu na istnienie dwóch wersji kwestionariusza na niektóre pytania odpowiadała jedynie część osób. Krótszy kwestionariusz został uruchomiony 22 listopada 2018 roku. Cały czas jednak aktywny pozostawał również dłuższy (w ramach łańcuchów rekrutacji rozpoczętych przez wcześniejszych respondentów).

Ankieta zawierała pytania dotyczące życia migrantów w kolejnych krajach, ich biografii zawodowych oraz stosunku do miejsc, w których mieszkali. Ze względu na długość kwestionariusza, bardziej szczegółowe pytania były zadawane jedynie w odniesieniu do wybranych migracji: pierwszej, obecnej oraz drugiej (w przypadku osób, które migrowały trzy razy) lub najdłuższej z migracji poza pierwszą i ostatnią (w przypadku osób, które migrowały co najmniej cztery razy).

Łącznie ankietę wypełniło 515 osób, z których po wyczyszczeniu danych do analizy włączonych zostało 480¹, w tym 255 w wersji dłuższego kwestionariusza i 225 w wersji krótszej. Ze względu na tak dużą liczbę ziarenek, w próbie przeważały krótkie łańcuchy rekrutacji, a uzyskana próba nie jest reprezentatywna. Równocześnie zastosowana metodologia badania umożliwiła nam zebranie stosunkowo licznej grupy respondentów reprezentujących polskich migrantów żyjących na całym świecie.

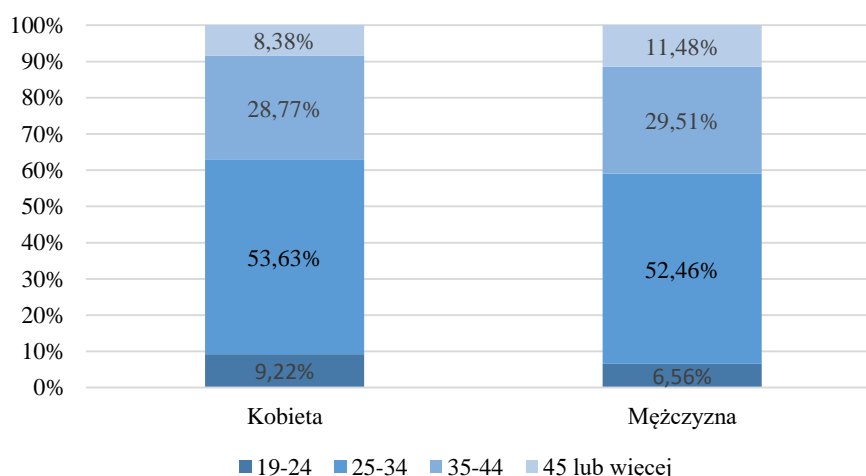
2. Wyniki

2.1. Cechy demograficzne

W tej części raportu omówimy podstawowe charakterystyki demograficzne respondentów. Próba jest znacząco sfeminizowana (74,6%), co jednak, przynajmniej w pewnym stopniu, wynika z większej otwartości kobiet na udział w badaniach społecznych (Smith 2008), niekoniecznie zaś musi być cechą populacji migrantów wielokrotnych. Niestety nie dysponujemy innymi badaniami polskich migrantów wielokrotnych, z którymi mogłybyśmy porównać naszą próbę, jednak według danych Eurostatu w roku 2017 kobiety stanowiły tylko 44,82% wszystkich polskich migrantów (niezależnie od liczby migracji).

Średni wiek respondenta wynosił 33,5 roku, zaś mediana 33. Ponad połowę próby stanowiły osoby pomiędzy 25 a 34 rokiem życia. Jedna trzecia respondentów to osoby między 35 a 44 rokiem życia. Najmłodsze osoby (2) miały 19 lat a najstarsza 71 (wykres 1).

Wykres 1. Respondenci według wieku i płci

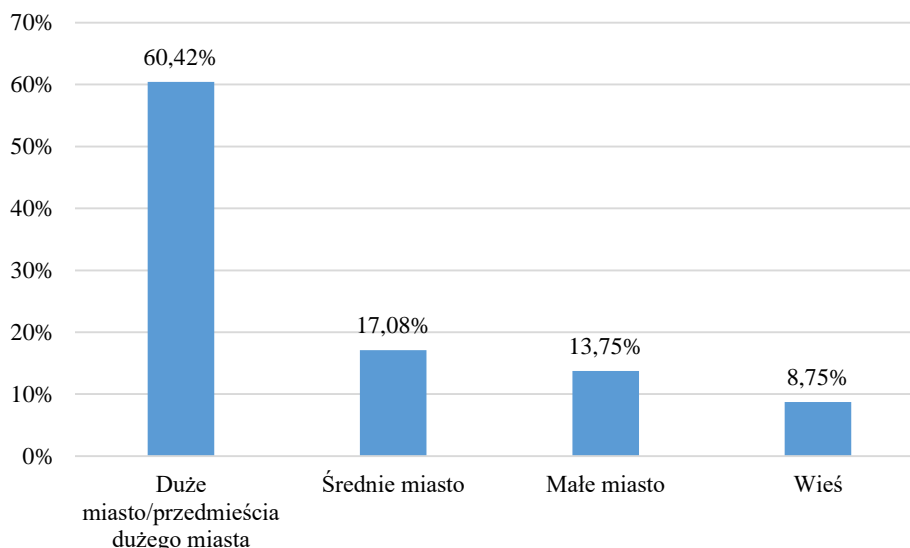

Źródło: Badanie Web-based RDS 2018

¹ Usunięte zostały osoby, które nie spełniały warunków badania, to jest na początku zadeklarowały wprowadzić mieszkanie w co najmniej dwóch różnych krajach poza Polską, jednak ich późniejsze odpowiedzi wskazywały na doświadczenie zamieszkiwania w mniejszej liczbie krajów. Zdecydowaliśmy się również usunąć osoby, w przypadku których jednym z dwóch krajów migracji była Irlandia Północna a drugim Anglia.

Jeśli chodzi o rozkład geograficzny próby, w większości respondenci mieszkali w Polsce przed pierwszą migracją w dużych miastach lub na ich peryferiach. Osoby mieszkające na wsiach stanowiły mniej niż 10% (wykres 2).

Wykres 2. Respondenci według miejsca zamieszkania w Polsce przed pierwszą migracją (%)

Źródło: Badanie Web-based RDS 2018.

Ponad połowa badanych pochodziła z jednego z czterech województw. Największy odsetek stanowiły osoby, które przed swoją pierwszą migracją mieszkali w województwie mazowieckim. Kolejne co do częstości były województwa małopolskie, dolnośląskie oraz wielkopolskie. Najmniej licznie reprezentowane były województwa: lubuskie, podlaskie oraz świętokrzyskie. Zestawienie województw, w których mieszkali respondenci, znajduje się w tabeli 1.

Tabela 1. Respondenci według województwa zamieszkania w Polsce przed pierwszą migracją

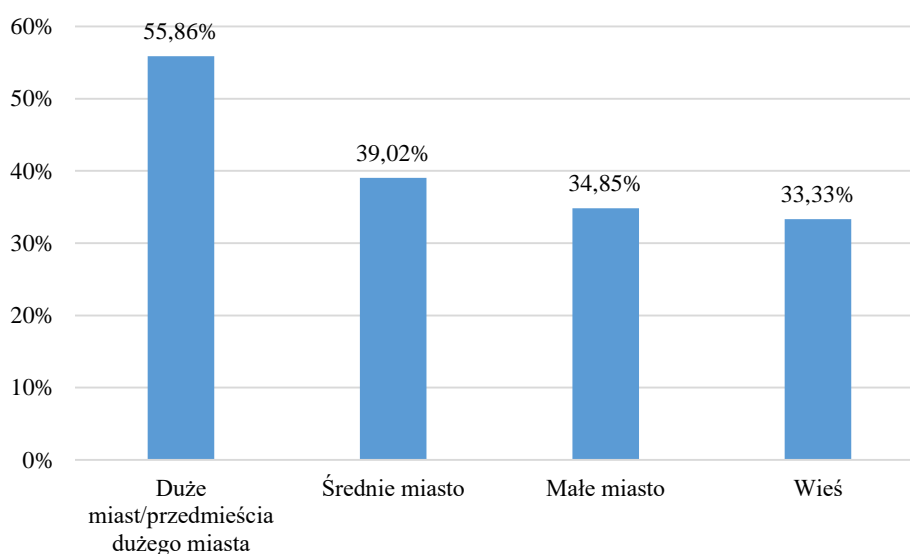
Województwo	Liczba respondentów	% respondentów
Mazowieckie	113	23,54
Małopolskie	53	11,04
Dolnośląskie	51	10,63
Wielkopolskie	44	9,17
Łódzkie	38	7,92
Śląskie	37	7,71
Pomorskie	26	5,42
Lubelskie	23	4,79
Zachodniopomorskie	17	3,54
Podkarpackie	16	3,33
Warmińsko-mazurskie	15	3,13

Województwo	Liczba respondentów	% respondentów
Opolskie	15	3,13
Kujawsko-pomorskie	13	2,71
Świętokrzyskie	8	1,67
Podlaskie	6	1,25
Lubuskie	5	1,04
Ogółem	480	100,00

Źródło: Badanie Web-RDS.

Jeśli chodzi o mobilność wewnętrzną poprzedzającą pierwszą migracją zagraniczną, to nie można zauważyć jednoznacznej tendencji – odsetki osób, które zmieniały miejsce zamieszkania w Polsce oraz tych, które tego nie robiły, są prawie identyczne (miejsce zamieszkania w Polsce zmieniało 48,1% respondentów). Odsetek osób, które przed migracją zagraniczną odbyły migrację wewnętrzną, był wyższy w przypadku osób, które bezpośrednio przed wyjazdem za granicę mieszkały w dużych miastach lub na ich przedmieściach.

Wykres 3. Odsetek osób, które zmieniały miejsce zamieszkania w Polsce według miejsca zamieszkania w Polsce przed pierwszą migracją (%)

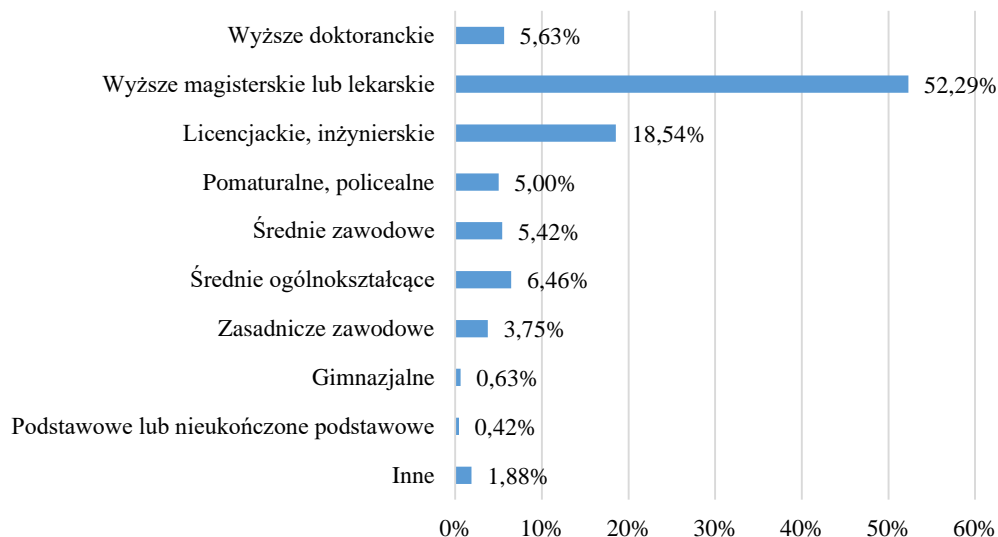

Źródło: Badanie Web-based RDS 2018.

Większość osób, które wzięły udział w badaniu, miała wykształcenie wyższe magisterskie lub lekarskie. Kolejną co do liczebności była grupa osób z wykształceniem wyższym licencyjnym lub inżynierskim (pełne zestawienie danych o wykształceniu respondentów znajduje się na wykresie 4). Próbę stanowiły więc w znaczącej większości osoby o wysokim poziomie wykształcenia, aczkolwiek trudno powiedzieć, w jakim stopniu jest to cecha całej populacji migrantów wielokrotnych. Może być to skutkiem większej otwartości osób wykształconych na udział w badaniach społecznych, jak również większej aktywności osób o wyższym poziomie

wykształcenia w Internecie (IAB Polska 2018). Ponownie, nie dysponujemy niestety innymi badaniami polskich migrantów wielokrotnych, ale dane OECD wskazują na nadreprezentację osób z wykształceniem wyższym wśród całej populacji polskich migrantów – niezależnie od liczby migracji (Brandt, Sicari 2016).

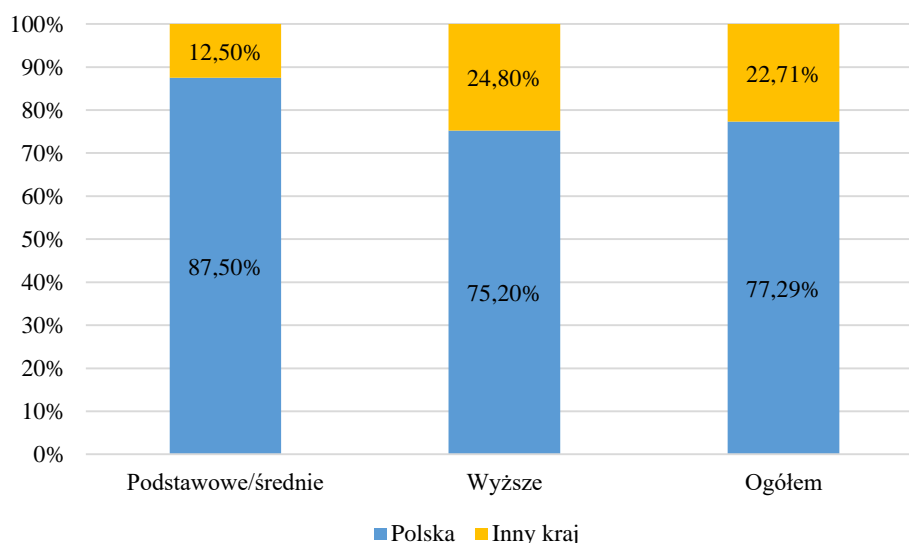
Wykres 4. Respondenci według wykształcenia (%)

Źródło: Badanie Web-based RDS 2018.

Okolo jedna czwarta (22,71%) respondentów swój ostatni etap edukacji ukończyła w kraju innym niż Polska (wykres 4). Było to znacznie częstsze zjawisko w przypadku osób z wykształceniem wyższym. Najczęściej podawanym krajem, w którym respondenci kończyli edukację, była Wielka Brytania, w dalszej kolejności zaś Hiszpania, Dania i Niemcy. Dla 10,42% respondentów krajem, w którym skończyli ostatni etap edukacji, był pierwszy kraj migracji zaś dla 7,71% – kraj, w którym mieszkali w momencie badania.

Wykres 5. Respondenci według kraju uzyskania najwyższego wykształcenia w podziale na poziom wykształcenia (%)

Źródło: Badanie Web-RDS.

Znacząca większość respondentów miała tylko polskie obywatelstwo (88,96%). Kolejne 10,42% miało, poza polskim, również drugie obywatelstwo innego kraju, a trzy osoby dwa obywatelstwa poza polskim. Wśród obywatelstw innych krajów najczęściej wymieniane było niemieckie (13 osób) i australijskie (12 osób).

2.2. Związki i życie rodzinne

W tej części raportu omówimy relacje romantyczne respondentów oraz ich życie rodzinne. Większość respondentów pozostawała w związkach, tylko około jedna piąta określiła się jako singiel/ka. Wśród związków nieznacznie przeważały te sformalizowane (małżeństwa, ale także pewien odsetek rejestrowanych związków partnerskich). Odsetek osób nie mających partnera/ki był nieco wyższy wśród mężczyzn, natomiast prawdopodobieństwo bycia w związku formalnym (małżeństwo/rejestrowany związek partnerski) było wyższe w przypadku kobiet. Pełne zestawienie danych na temat sytuacji rodzinnej respondentów przedstawione jest w tabeli 2.

Tabela 2. Respondenci według stanu cywilnego

Stan cywilny	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Singiel/ka	62	17,32	33	27,05	95	19,79
Związek małżeński	148	41,34	44	36,07	192	40,00
Rejestrowany związek partnerski	27	7,54	5	4,10	32	6,67
Związek nieformalny	121	33,80	40	32,79	161	33,54
Ogółem	358	100,00	122	100,00	480	100,00

Źródło: Badanie Web-RDS.

Jak widać w tabeli 3, największą grupę partnerów respondentów stanowiły osoby urodzone w Polsce. Jednocześnie jedna trzecia osób była w związku z kimś z innego kraju UE, a ponad jedna czwarta z kimś spoza UE. Możemy zauważyć tutaj znaczącą różnicę pomiędzy kobietami a mężczyznami. Ponad dwa razy wyższy odsetek mężczyzn był w związku z osobą z Polski. W przypadku kobiet natomiast większe było prawdopodobieństwo bycia w związku z osobą pochodzącą z innego kraju. Jest to spójne z oficjalnymi statystykami dotyczącymi małżeństw Polaków z cudzoziemcami (Górny, Kępińska 2004; GUS 2018).

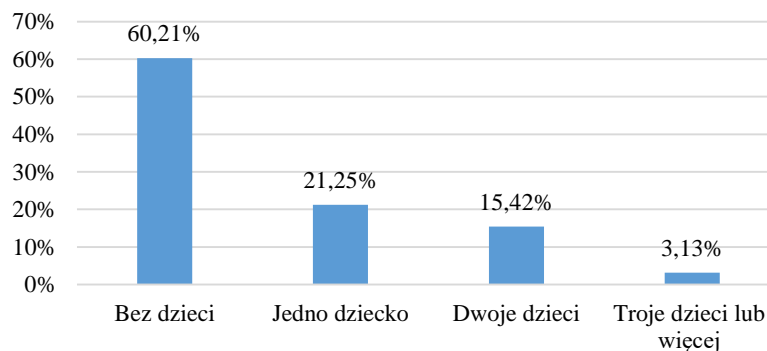
Tabela 3. Respondenci według miejsca urodzenia partnera/ki

Kraj urodzenia partnera/ki	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Polska	97	32,88	58	65,17	155	40,36
Inny kraj EU	115	38,98	14	15,73	127	33,07
Inny kraj poza EU	83	28,14	17	19,10	102	26,56
Ogółem	295	100,00	89	100,00	385	100,00

Źródło: Badanie Web-based RDS 2018.

Ponad połowę próby stanowiły osoby bezdzietnie. Wśród pozostałych przeważały osoby posiadające jedno lub dwoje dzieci. Troje lub więcej dzieci miało mniej niż pięć procent badanych.

Wykres 6. Respondenci według liczby dzieci (%)

Źródło: Badanie Web-based RDS 2018.

2.3. Przebieg migracji

Ankieta zawierała pytania dotyczące trajektorii migracji (kolejne kraje, w których respondenci mieszkali przez co najmniej 3 miesiące), jak również bardziej szczegółowe pytania odnośnie do wybranych migracji: pierwszej, obecnej oraz drugiej (w przypadku osób, które migrowały trzy razy) lub najdłużej z migracji poza pierwszą i ostatnią (w przypadku osób, które migrowały

co najmniej cztery razy). W tym raporcie skupimy się na odpowiedziach na pytania odnoszące się do pierwszej oraz obecnej migracji.

W przypadku najwyższego odsetka respondentów, pierwszym krajem, do którego migrowali była Wielka Brytania, na drugim miejscu znalazły się Niemcy. Generalnie można powiedzieć, że respondenci najczęściej rozpoczynali swoją trajektorię od jednego z państw UE. Wyjątkiem są tu jednak Stany Zjednoczone Ameryki, które były pierwszym krajem migracji dla około jednej dziesiątej respondentów. Popularność krajów UE może wiązać się z tym, że prawie cztery na pięć pierwszych migracji miało miejsce po akcesji Polski do UE w 2004 roku.

Ogółem, respondenci wymienili 61 różnych krajów pierwszej migracji, jednak najczęściej wybieranych dziesięć stanowiło 72,5% wszystkich wyborów. Zestawienie dziesięciu najczęstszych krajów pierwszej migracji znajduje się w tabeli 4.

Tabela 4. Kraje pierwszej migracji – dziesięć najczęściej wybieranych

Nr.	Kraj pierwszej migracji	Liczba respondentów	% respondentów
1	Wielka Brytania	104	21,67
2	Niemcy	59	12,29
3	USA	44	9,17
4	Hiszpania	31	6,46
5	Holandia	27	5,63
6	Francja	25	5,21
7	Włochy	18	3,75
8	Grecja	16	3,33
9	Irlandia	12	2,50
10	Szwecja	12	2,50

Źródło: Badanie Web-based RDS 2018.

Jeśli chodzi o obecne miejsce pobytu (tabela 5), ponownie najczęściej podawanym krajem była Wielka Brytania, jednak z odsetkiem wyborów o ponad połowę mniejszym niż w przypadku pierwszej migracji. Na drugim miejscu ponownie były Niemcy a na trzecim Czechy, które nie weszły do pierwszej dziesiątki najczęstszych krajów pierwszej migracji. Ponownie przeważały państwa UE, jednak do pierwszej dziesiątki weszły również Australia, Norwegia i USA. Łącznie wymienionych zostało 60 różnych krajów, zaś pierwsze dziesięć stanowiło już tylko 53,5%, co sugeruje, że o ile trajektorie migracyjne polskich migrantów wielokrotnych z reguły zaczynają się od wąskiej puli krajów pierwszej migracji, to w przypadku kolejnych migracji ulegają większemu zróżnicowaniu. Kraj pierwszej migracji może więc być wybrany ze względu na stosunkowo dużą „łatwość” mobilności (np. Wielka Brytania – popularność nauki języka angielskiego w Polsce od lat 90. XX w., relatywna bliskość geograficzna, legalny dostęp do rynku pracy od 2004 roku czy też Niemcy – państwo graniczące z Polską, silne tradycje

migracji zarobkowych przed akcesją do UE). Później jednak wybory uwarunkowane są w większym stopniu przez indywidualne preferencje i możliwości.

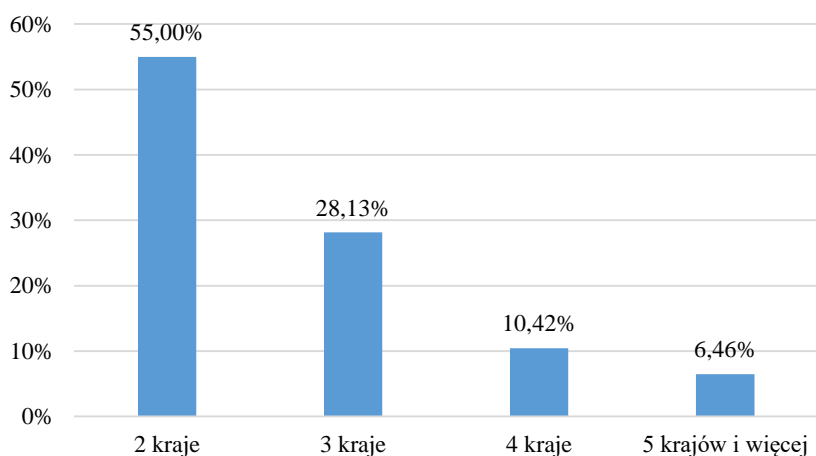
Tabela 5. Kraje obecnego miejsca zamieszkania respondentów – dziesięć najczęściej wybieranych

Nr.	Kraj obecnego pobytu	Liczba respondentów	% respondentów
1	Wielka Brytania	43	8,96
2	Niemcy	43	8,96
3	Czechy	35	7,29
4	Hiszpania	28	5,83
5	Australia	27	5,63
6	Dania	17	3,54
7	Norwegia	17	3,54
8	Szwajcaria	16	3,33
9	Holandia	16	3,33
10	USA	15	3,13

Źródło: Badanie Web-RDS.

Prawie połowa naszych respondentów mieszkała w więcej niż dwóch krajach (po co najmniej 3 miesiące w każdym z nich, zob. wykres 6). Tylko nieco ponad 6% badanych mieszkało w pięciu lub więcej krajach. Można więc powiedzieć, że „hipermobilni” stanowią mniejszość wśród migrantów wielokrotnych.

Wykres 7. Respondenci według liczby krajów, w których mieszkali co najmniej 3 miesiące(%)

Źródło: Badanie Web-based RDS 2018.

Tabela 6 przedstawia deklarowane motywacje do migracji. Zarówno w przypadku pierwszej, jak i obecnej migracji najczęściej wskazywaną przyczyną była praca. Jednak w przypadku pierwszej na kolejnych miejscach znalazły się edukacja oraz wyjazdy bez konkretnego powodu,

z samej chęci wyjazdu lub zamieszkania w danym kraju. W przypadku obecnej migracji edukacja wybierana była znacznie rzadziej, zaś do najczęściej wybieranych powodów dołączyły motywacje związane z rodziną. Może to wynikać z cyklu życia migrantów, którzy podczas pierwszych wyjazdów kończyli studia, obecnie zaś pracują i zakładają rodziny.

Tabela 6. Główne motywacje respondentów do migracji

Motywacje do migracji	Pierwsza migracja		Obecna migracja	
	Liczba respondentów	% respondentów	Liczba respondentów	% respondentów
Praca	120	47,06	108	42,35
Edukacja	88	34,51	30	11,76
Chęć wyjazdu/ zamieszkania w tym kraju	67	26,27	90	35,29
Rodzina	30	11,76	91	35,69
Inne	14	5,49	15	5,88

Zródło: Badanie Web-based RDS 2018, dłuższa wersja kwestionariusza, % bez braków danych, pytanie wielokrotnego wyboru (maksymalnie 2 odpowiedzi).

2.4. Ocena konsekwencji migracji

Najczęściej wymienianymi korzyściami w przypadku zarówno pierwszej, jak i obecnej migracji, było zwiedzenie nowych miejsc, poznanie nowych ludzi oraz zarobienie pieniędzy. Porównując odpowiedzi odnoszące się do pierwszej i obecnej migracji, możemy zauważyć, że w przypadku obecnej nieco częściej wymieniana jest korzyść ekonomiczna, rośnie znacząco również odsetek osób, które uzyskały awans zawodowy. W przypadku pierwszej migracji ponad dwa razy większy odsetek respondentów wskazywał na korzyść w postaci zdobycia wykształcenia, co potwierdza tezę o połączeniu kolejnych migracji z etapami cyklu życia. Pełne zestawienie danych odnośnie do postrzeganych przez respondentów korzyści z migracji znajduje się w tabeli 10.

Tabela 7. Pozytywne konsekwencje migracji

Pozytywne konsekwencje migracji	Pierwsza migracja		Obecna migracja	
	Liczba respondentów	% respondentów	Liczba respondentów	% respondentów
Zwiedzenie nowych miejsc	159	62,35	143	56,08
Poznanie nowych ludzi	154	60,39	120	47,06
Nauczenie się języka	118	46,27	99	38,82
Zarobienie pieniędzy	113	44,31	121	47,45
Zdobycie wykształcenia	70	27,45	30	11,76
Awans zawodowy	27	10,59	65	25,49
Dobre życie dla siebie/rodziny	17	6,67	83	32,55

Inne	8	3,14	15	5,88
Wykształcenie dzieci	1	0,39	18	7,06
Nie wniósł niczego dobrego	1	0,39	2	0,78

Źródło: Badanie Web-RDS, dłuższa wersja kwestionariusza, % bez braków danych, pytanie wielokrotnego wyboru (maksymalnie 3 odpowiedzi).

Większość osób nie dostrzegła negatywnych konsekwencji migracji. Wśród wymienianych negatywów (tabela 11), w przypadku wszystkich wyjazdów, najczęściej zaznaczane były odpowiedzi odnoszące się do pogorszenia relacji z przyjaciółmi oraz rodziną (poza dziećmi). Oba te problemy były nieco bardziej zauważane w przypadku obecnej migracji.

Tabela 8. Negatywne konsekwencje migracji

Negatywne konsekwencje migracji	Pierwsza migracja		Obecna migracja	
	Liczba respondentów	% respondentów	Liczba respondentów	% respondentów
Pogorszenie relacji z przyjaciółmi	36	14,12	58	22,75
Pogorszenie relacji z innymi członkami rodziny	25	9,80	41	16,08
Pogorszenie stanu zdrowia	15	5,88	7	2,75
Rozpad małżeństwa/związku	9	3,53	12	4,71
Pogorszenie sytuacji finansowej	7	2,75	16	6,27
Utrata pracy	6	2,35	4	1,57
Pogorszenie relacji z dziećmi	6	2,35	3	1,18
Inne	6	2,35	7	2,75
Nie wniósł niczego złego	180	70,59	153	60,00

Źródło: Badanie Web-based RDS 2018, dłuższa wersja kwestionariusza, % bez braków danych, pytanie wielokrotnego wyboru (maksymalnie 3 odpowiedzi).

2.5. Plany na przyszłość

Jeśli chodzi o plany respondentów na przyszłość (tabela 7), to prawie połowa ma zamiar nadal mieszkać w kraju swojego obecnego pobytu. Tylko co dziesiąta osoba ma zamiar mieszkać na stałe w Polsce. Stosunkowo niewielki jest również odsetek osób, które chciałyby przenieść się do kolejnego kraju.

Patrząc na dane w podziale na płeć możemy zauważyć, że kobiety częściej były skłonne do zamieszkania na stałe w kraju obecnego pobytu, zaś wyższy odsetek mężczyzn planował jeżdżenie pomiędzy Polską a innym krajem.

Tabela 9. Plany respondentów dotyczące miejsca zamieszkania w perspektywie trzech lat

Plany na za 3 lata	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Mieszkanie na stałe w Polsce	28	7,82	17	13,93	45	9,38
Mieszkanie na stałe w kraju obecnego pobytu	170	47,49	51	41,80	221	46,04
Mieszkanie na stałe w innym kraju	60	16,76	19	15,57	79	16,46
Jeżdżenie między Polską a innym krajem	34	9,50	18	14,75	52	10,83
Inne	12	3,35	4	3,28	16	3,33
Nie wiem	54	15,08	13	10,66	67	13,96
Ogółem	358	100,00	122	100,00	480	100,00

Źródło: Badanie Web-based RDS 2018.

Zestawiając plany respondentów z liczbą ich dotychczasowych migracji (tabela 9), możemy zauważyć kilka różnic. Po pierwsze, odsetek osób planujących mieszkanie na stałe w kraju obecnego pobytu maleje wraz z liczbą odbytych migracji. Po drugie, osoby najbardziej mobilne najczęściej nie mają sprecyzowanych planów dotyczących swojego życia za trzy lata. Odsetki osób planujących powrót do Polski oraz tych, które planują zamieszkać w trzecim kraju, są natomiast podobne niezależnie od dotychczasowej historii migracji (nie ma jednoznacznej tendencji).

Tabela 10. Plany respondentów na za trzy lata według liczby dotychczasowych migracji na 3 miesiące lub dłużej

Plany na za 3 lata	2 kraje		3 kraje		4 kraje		5 krajów i więcej	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Mieszkanie na stałe w kraju obecnego pobytu	74	51,75	56	47,86	34	44,16	57	39,86
Mieszkanie na stałe w innym kraju	23	16,08	17	14,53	14	18,18	25	17,48
Nie wiem	17	11,89	17	14,53	7	9,09	26	18,18
Mieszkanie na stałe w Polsce	15	10,49	10	8,55	7	9,09	13	9,09
Jeżdżenie między Polską a innym krajem	11	7,69	14	11,97	12	15,58	15	10,49
Inne	3	2,10	3	2,56	3	3,90	7	4,90
Ogółem	143	100,0	117	100,0	77	100,0	143	100,0

Źródło: Badanie Web-RDS.

Podsumowanie

Badanie ilościowe w ramach projektu „W poszukiwaniu teorii migracji wielokrotnych. Ilościowe i jakościowe badanie polskich migrantów po 1989 roku” zostało przeprowadzone na próbie 480 respondentów. Próba była znacząco sfeminizowana i przeważały w niej osoby pomiędzy 25 a 34 rokiem życia. Około trzy czwarte próby stanowiły osoby z wyższym wykształceniem, a jeden na pięciu respondentów swój ostatni etap edukacji ukończył w kraju innym niż Polska.

Przed swoją pierwszą migracją na 3 miesiące lub dłużej respondenci w większości mieszkali w miastach. Jeśli chodzi o rozkład geograficzny, to najwięcej było osób z województw: mazowieckiego, małopolskiego i dolnośląskiego. Około połowę próby stanowiły osoby, które przed pierwszą migracją zagraniczną zmieniały miejsce zamieszkania w Polsce.

Większość respondentów pozostawała w związkach (zwłaszcza sformalizowanych). Odsetek singli był nieco wyższy wśród mężczyzn. Jeśli chodzi o kraj urodzenia partnerów, to możemy zauważyć dużą różnicę między kobietami a mężczyznami – kobiety znacznie rzadziej związane były z osobą z Polski, zaś znacznie częściej z kimś z innego kraju UE lub (nieco rzadziej) spoza UE. Ponad połowa respondentów nie miała dzieci, zaś pozostali najczęściej mieli jedno dziecko (rodziny wielodzietne stanowiły tylko około 3% próby).

Najczęstszym krajem pierwszej migracji była Wielka Brytania, a kolejnymi co do częstości wyborów były Niemcy i USA. Jeśli chodzi o obecne miejsce zamieszkania respondentów, najczęściej wybierana była ponownie Wielka Brytania, natomiast w dalszej kolejności Niemcy i Czechy.

Nieco ponad połowa respondentów mieszkała w dwóch krajach (po co najmniej 3 miesiące). Osoby „hipermobilne” (5 migracji lub więcej) stanowiły tylko nieco ponad 6% próby.

Najczęściej wskazywaną motywację, zarówno w przypadku pierwszej jak i obecnej migracji były kwestie zawodowe. Pierwsza migracja stosunkowo często podejmowana była również ze względu na edukację. Z kolei przyczyną obecnej migracji, częściej niż w przypadku pierwszej, były uwarunkowania rodzinne, co odzwierciedla cykl życia respondentów. Równocześnie wśród korzyści z migracji najczęściej wskazywane były zwiedzenie nowych miejsc i poznanie nowych ludzi. Można więc powiedzieć, że dominują korzyści związane ze zdobywaniem ciekawych doświadczeń, podczas gdy te bardziej „praktyczne” (zdobycie wykształcenia, zarobienie pieniędzy) pojawiały się rzadziej. Większość respondentów nie dostrzegała strat wynikających z migracji, co przynajmniej częściowo może być spowodowane chęcią potwierdzenia słuszności podjętych w przeszłości decyzji.

Prawie połowa respondentów ma zamiar za trzy lata mieszkać na stałe w kraju obecnego pobytu, co oznacza, że (przynajmniej w zakresie deklaracji) nie są oni nastawieni na kolejne migracje. Odsetek ten jednak maleje wraz z liczbą odbytych już migracji – osoby najbardziej mobilne rzadziej mają zamiar osiąść w kraju obecnego pobytu. Kolejną co do częstości wyborów odpowiedzią jest zamieszkanie w innym kraju. Powrót do Polski planuje tylko co dziesiąty respondent.

Bibliografia:

Brandt, N., & Sicari, P. (2016). The skills of Polish emigrants: Evidence from PIAAC. *OECD Economic Department Working Papers*, (1332), 0_1.

Główny Urząd Statystyczny, Rocznik Demograficzny 2017.

Górny, A., & Kępińska, E. (2004). Mixed marriages in migration from the Ukraine to Poland. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 30(2), 353-372.

IAB Polska *Raport strategiczny. Internet 2017/2018*.

Heckathorn, D. D. (1997). Respondent-driven sampling: a new approach to the study of hidden populations. *Social problems*, 44(2), 174-199.

Salamońska, J. (2017). *Multiple migration – researching the multiple temporalities and spatialities of migration*. CMR Working Papers 102/160.

Salamońska, J., & Czeranowska, O. (2018). *How to research multiple migrants? Introducing Web-based Respondent-Driven Sampling Survey*. CMR Working Papers 110/168.

Smith, G.. *Does gender influence online survey participation? A record-linkage analysis of university faculty online survey response behavior*. ERIC Document Reproduction Service No. ED 501717 (2008).